

آیه ۲۹ - ۳۰

آیه و ترجمه

قل امر ربی بالقسط و اقیموا وجوهکم عند کل مسجد و ادعوه مخلصین له
الدین کما بداکم تعودون ۲۹
فریقا هدی و فریقا حق علیهم الضلله انهم اتخذوا الشیطین اولیاء من دون الله و
یحسبون انهم مهتدون ۳۰
ترجمه :

۲۹ - بگو پروردگارم به عدالت فرمان داده است، و توجه خویش را در هر
مسجد (و به هنگام عبادت) به سوی او کنید و او را بخوانید و دین (خود) را
برای او خالص گردانید (و بدانید) همانگونه که در آغاز شما را آفرید (بار دیگر
در رستاخیز)

تفسیر نمونه جلد ۶ صفحه ۱۴۳

باز می گردید.

۳۰ - جمعی را هدایت کرده و جمعی را (که شایستگی نداشته اند) گمراهی بر
آنها مسلم ... آنها (کسانی هستند که) شیاطین را به جای خداوند، اولیای خود
انتخاب کردند و چنین گمان می کنند که هدایت یافته اند.

تفسیر :

از آنجا که در آیه گذشته، سخن از فحشاء که مفهوم آن هر گونه کار زشتی را
شامل می شود در میان بود، و تاکید شده بود که خداوند هرگز دستور
به فحشاء نمی دهد، در این آیه به اصول دستورات پروردگار در زمینه وظائف
عملی در یک جمله کوتاه اشاره شده و سپس اصول عقائد دینی یعنی مبدء و
معاد را به طور فشرده بیان می کند.

نخست می گوید: ای پیامبر به آنان بگو پروردگار من به عدالت دستور داده
است (قل امر ربی بالقسط).

و می دانیم عدالت مفهوم وسیعی دارد که همه اعمال نیک را در بر می گیرد،
زیرا حقیقت عدالت آن است که هر چیز را در مورد خود به کار برند و به جای
خود نهند.

گر چه میان عدالت و قسط تفاوتی وجود دارد، عدالت به این گفته می شود که انسان حق هر کس را بپردازد، و نقطه مقابلش، آن است که ظلم و ستم کند و حقوق افراد را از آنها دریغ دارد ولی قسط مفهومش آن است که حق کسی را به دیگری ندهد، و به تعبیر دیگر تبعیض روا ندارد، و نقطه مقابلش آن است که حق کسی را به دیگری دهد.

ولی مفهوم وسیع این دو کلمه مخصوصا به هنگامی که جدا از یکدیگر استعمال می شوند تقریبا مساوی است و به معنی رعایت اعتدال در همه چیز و همه کار و هر چیز را به جای خویش قرار دادن می باشد.

سپس دستور به یکتاپرستی و مبارزه با هر گونه شرک داده می فرماید: توجه

تفسیر نمونه جلد ۶ صفحه ۱۴۴

قلب خویش را در هر عبادتی به او کنید و از ذات پاک او به سوی دیگر منحرف نشوید (و اقیموا وجوهکم عند کل مسجد).

او را بخوانید و دین و آئین خود را خالص و مخصوص او قرار دهید (وادعوه مخلصین له الدین).

پس از تحکیم پایه توحید، توجه به مساله معاد و رستاخیز کرده، می گوید: همانگونه که شما را در آغاز آفرید، دگر بار در قیامت باز می گردید (کما بداکم تعودون).

نکته ها

در اینجا به دو نکته باید توجه کرد:

۱ - مفسران در تفسیر جمله اقیموا وجوهکم عند کل مسجد تفسیرهای گوناگونی ذکر کرده اند:

گاهی گفته اند منظور از آن توجه به قبله به هنگام نماز است.

و گاهی گفته اند منظور شرکت در مساجد به هنگام نمازهای روزانه است.

و گاهی نیز احتمال داده اند که هدف از آن، حضور قلب و نیت خالص به هنگام عبادت می باشد.

ولی تفسیری که در بالا ذکر کردیم، یعنی توجه به خداوند و مبارزه با هر گونه شرک و توجه به غیر خدا مناسبتر با قبل و بعد این جمله به نظر می رسد، اگر چه اراده همه این معانی از مفهوم آیه نیز دور نیست.

۲ - کوتاهترین استدلال برای معاد

در مورد معاد و رستاخیز مردگان بحث زیاد شده است و از آیات قرآن به خوبی استفاده می‌شود که هضم این مساله برای بسیاری از مردم کوتاه‌فکر در اعصار پیشین مشکل بوده است تا آنجا که گاهی مطرح شدن مساله رستاخیز و معاد را در گفتار انبیاء، دلیل بر نادرست بودن دعوت آنها و حتی (العیاذ بالله) دلیل بر جنون

تفسیر نمونه جلد ۶ صفحه ۱۴۵

و دیوانگی آنان می‌گرفتند و می‌گفتند: افتری علی الله کذبا ام به جنة. این که پیامبر می‌گوید بعد از آنکه خاک شدید و پراکنده گشتید باز هم زنده خواهید شد، تهمتی است که بر خدا بسته، و یا دیوانه است!

ولی باید توجه داشت چیزی که بیشتر موجب تعجب و شگفتی آنان می‌شد مساله معاد جسمانی بود، زیرا باور نمی‌کردند پس از آنکه بدنهای ما خاک گردد، و ذرات خاکش در مسیر باد و طوفان قرار گیرد و به هر گوشه‌ای از کره زمین افشانده شود بار دیگر این ذرات پراکنده، از آغوش خاک و از میان امواج دریاها و از لابلای ذرات هوا گردآوری شود، و همان انسان نخستین لباس حیات و زندگی در بر پوشد.

قرآن مجید در آیات مختلف به این پندار نادرست پاسخ گفته و آیه فوق‌یکی از کوتاه‌ترین و جالب‌ترین تعبیرات را در این زمینه بازگو می‌کند و می‌گوید:

نگاهی به آغاز آفرینش خود کنید ببینید همین جسم شما که از مقدار زیادی آب و مقدار کمتری مواد مختلف، فلزات و شبه فلزات ترکیب شده است در آغاز کجا بود؟ آب‌هائی که در ساختمان جسم شما به کار رفته هر قطره‌ای از آن، احتمالا در یکی از اقیانوس‌های روی زمین سرگردان بود و سپس تبخیر گردید و تبدیل به ابرها و به شکل قطرات باران بر زمین‌ها فرو ریختند، و ذراتی که هم اکنون از مواد جامد زمین در ساختمان جسم شما به کار رفته، روزی به صورت دانه گندم یا میوه درخت، یا سبزی‌های مختلف بود که از نقاط پراکنده زمین گردآوری شد

بنابراین چه جای تعجب که پس از متلاشی شدن و بازگشت به حال نخستین، باز همان ذرات جمع‌آوری گردد و به هم پیوندند و اندام نخستین را تشکیل دهد؟ و اگر چنین چیزی محال بود چرا در آغاز آفرینش انجام شد؟ بنابراین همانگونه که در آغاز، خدا شما را آفریده است در روز رستاخیز نیز باز

همان مطلبی است که در جمله کوتاه بالا می خوانیم. در آیه بعد چگونگی عکس العملهای مردم را در برابر این دعوت (دعوت به سوی نیکیها و توحید و معاد) بیان می کند و می گوید: توفیق خداوند شامل حال گروهی شد و آنها را به راه حق هدایت کرد، در حالی که گروه دیگری گمراهی بر آنان مسلم گردید (فریقا هدی و فریقا حق علیهم الضلالة). و برای اینکه کسی تصور نکند بدون جهت خداوند، طایفه ای را هدایت می کند و جمع دیگری را گمراه، در جمله بعد اضافه می کند: گروه گمراهان همانها بودند که شیاطین را اولیای خود انتخاب کرده بودند، و به جای ولایت پروردگار ولایت شیطان را پذیرفتند (انهم اتخذوا الشیاطین اولیاء من دون الله).

و عجب اینکه با تمام گمراهی و انحراف چنین می پنداشتند که هدایت یافتگان واقعی آنها هستند (و یحسبون انهم مهتدون) این حالت مخصوص کسانی است که در طغیان و گناه فرو روند، و آنچنان غرق فساد و تباهی و انحراف و بت پرستی گردند که حس تشخیص آنها به کلی دگرگون شود، زشتی ها را زیبائی، و گمراهی ها راهدایت، پندارند، و در این حال درهای هدایت به کلی به روی آنها مسدود خواهد شد، و این همان چیزی است که خودشان برای خویشتن فراهم ساخته اند.